

پیش‌بینی اعتیاد به فضای مجازی بر اساس سبک‌های فرزندپروری، جو عاطفی خانواده،

اضطراب اجتماعی در دانش‌آموزان دبیرستانی شهر قم

زهرا جودی^۱، حسن حیدری^۲، سید علی آل یاسین^۳

۱. کارشناسی ارشد، روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خمین، ایران.
۲. دانشیار گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خمین، ایران. (نویسنده مسئول)
۳. استادیار گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خمین، ایران

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره دوم، شماره هشتم، خرداد ماه ۱۳۹۶، صفحات ۲۷-۱۷

چکیده

پژوهش حاضر با هدف، پیش‌بینی اعتیاد به فضای مجازی بر اساس سبک‌های فرزندپروری، جو عاطفی خانواده و اضطراب اجتماعی در بین دانش‌آموزان دبیرستانی شهر قم در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ انجام گرفت. تحقیق حاضر از نوع کمی همبستگی و پیش‌بین بود. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دبیرستانی بود که از جامعه مذکور ۳۶۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب و در تحقیق شرکت داده شدند. پرسشنامه‌های مورد استفاده در این پژوهش شامل ۴ پرسشنامه اعتیاد به فضای مجازی (یانگ) سبک‌های فرزندپروری (بامریند)، جو عاطفی (هیل‌برن) و اضطراب اجتماعی (کانور) بود. جهت تحلیل داده‌ها از شاخص‌های توصیفی، آزمون‌های آماری، درصد فراوانی، میانگین، انحراف استاندارد و شاخص‌های استنباطی، ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون چند متغیره استفاده شد که نتایج نشان داد بین اعتیاد به فضای مجازی و اضطراب اجتماعی و بین سبک تربیتی استبدادی با اعتیاد به فضای مجازی همبستگی مستقیم و معنادار و بین سبک تربیتی سهل‌گیرانه با اعتیاد به فضای مجازی و بین سبک تربیتی مقتدرانه با اعتیاد به فضای مجازی و بین اعتیاد به فضای مجازی و جو عاطفی رابطه معکوس و معنادار وجود دارد. نتایج حاصل از رگرسیون چند متغیره نشان داد که به ترتیب، سبک مقتدرانه و اضطراب اجتماعی پیش‌بینی معناداری را در ارتباط با اعتیاد به فضای مجازی ارائه می‌دهند و سبک استبدادی و سبک سهل‌گیرانه به دلیل معنادار نبودن از مدل خارج می‌شوند.

کلمات کلیدی: اعتیاد به فضای مجازی، سبک‌های فرزندپروری، جو عاطفی خانواده، اضطراب اجتماعی

مقدمه

امروزه مسئله اعتیاد به فضای مجازی به یکی از مسائل بزرگ جهانی تبدیل شده و گستره‌ی جهانی دارد. بحران اعتیاد به فضای مجازی بزرگ‌ترین شوک هزاره سوم می‌باشد که کشورهای زیادی با این بحران دست و پنجه نرم می‌کنند. اعتیاد به فضای مجازی یکی از مهم‌ترین چالش‌های جهان امروز خانواده‌های زیادی را گرفتار خود کرده است. خانواده و سبک فرزندپروری هم با اعتیاد به فضای مجازی رابطه مستقیمی دارد، خانواده و جایگاه آن از دیرباز نقش حیاتی در رشد و پیشرفت آدمی داشته‌اند. در خانواده‌های ناکارآمد و نابسامان زمینه‌ی رشد ناسالم و نابهنجار را برای فرد به وجود می‌آورد (یلاند^۱ و ۲۰۰۱، به نقل از کلی لیوید، ۲۰۰۳). یکی از عوامل روانی- اجتماعی مؤثر در رفتارهای مشکل‌آفرین عوامل خانوادگی، خصوصاً سبک‌های فرزندپروری است. به‌طوری که نتایج بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد سبک‌های فرزندپروری مبتنی بر تحمیل و اجبار و فقدان حمایت به ایجاد مشکلات رفتاری در میان نوجوانان و جوانان منجر می‌گردد. سبک فرزندپروری مجموعه‌ای از نگرش‌ها در مورد فرزندان است که به ایجاد جوی هیجانی منجر می‌شود که والدین رفتارهای خود را با فرزندان در بستر آن شکل داده و تنظیم می‌کنند (چانگ و چن^۲، ۲۰۰۹، زمانی و عابدینی، ۱۳۹۲). سبک‌های فرزندپروری عمدتاً با استفاده از مفهوم‌سازی با مریندمطرح و اندازه‌گیری می‌گردد. باو مریند بر اساس دو بعد توقع و پاسخ‌دهی چهار سبک فرزندپروری را مشخص کرده است که عبارتند از:

- ۱- فرزندپروری مستبدانه که در آن والدین از فرزندان خود توقع و انتظارات زیاد، ولی پاسخ‌دهی کمی دارند، بر اطاعت بی‌چون و چرای کودکان تأکید دارند، فاقد گرمی، صمیمیت و حمایت‌اند و بسیار سختگیر و منضبط‌اند.
- ۲- فرزندپروری مقتدرانه که در آن والدین هم درخواست کننده و هم پاسخ‌دهنده‌اند، قوانین روشن و واضح دارند، از شیوه‌های منطقی و استدلالی برای متقاعد کردن کودکان استفاده می‌کنند، حمایت کننده‌اند و با کودک همدلی می‌کنند.
- ۳- فرزندپروری سهل‌انگارانه که در آن والدین بسیار پاسخ‌دهنده‌اند و کمتر درخواست کننده‌اند. آنها قوانین زیادی برای فرزندشان وضع نمی‌کنند و کنترلی بر رفتارهای آنان ندارند.
- ۴- فرزندپروری بدون توجه و مراقبت که در آن والدین نه پاسخ‌دهنده و نه درخواست کننده‌اند، فاقد قوانین مشخص‌اند، فاقد گرمی و صمیمیت‌اند و نظارت و کنترلی بر رفتارهای فرزندان خود ندارند (کپکو^۳ و همکاران، ۲۰۰۷؛ زمانی و همکاران، ۱۳۹۱).

از این ۴ سبک سه سبک به عنوان نقش واسطه‌ای یا میانجیگری والدین در اعتیاد به فضای مجازی مورد بحث قرار گرفته است. اولین سبک "واسطه‌گری" والدین است که به مباحثات و مجادله‌های والدین با فرزندان‌شان در مورد کار با اینترنت می‌پردازد (فیجوکا

1 - Yeland

2 - Chang and Chen

3 - Kopko

و آستین^۱، ۲۰۰۷، و لیویگستون، ۲۰۱۰، زمانی و عابدینی، ۱۳۹۲). در این سبک والدین به بچه هایشان کمک می‌کنند تا به عنوان کاربران یا تماشاگران انتقادی در استفاده از شبکه‌های مجازی باشند. سبک دوم "والدین محدود کننده یا تعیین کننده حد و مرز" برای فعالیت بچه‌ها با فناوری‌ها هستند. در این سبک والدین قوانین روشن و واضحی را برای اینکه چه وقت، تا چه میزان مجاز هستند انجام دهند، وضع می‌کنند. دسته سوم، والدین با سبک "همراه" هستند که این دسته از والدین در کنار فرزندان می‌نشینند و کارها و ارتباطات مجازی آنها را می‌بینند (چانگ و چن، ۲۰۰۹، زمانی و عابدینی، ۱۳۹۲). امروز با ورود وسایل و تکنولوژی‌های جدید به عرصه خانواده شاهد این هستیم که والدین ساعت‌های متمادی در کنار یکدیگر می‌نشینند، بدون آنکه حرفی برای گفتن داشته باشند. ما دیگر کمتر نشانه‌هایی از آن نوع خانواده‌هایی داریم که والدین و فرزندان دور هم نشسته و درباره موضوعات خانوادگی و کاری باهم گفتگو کرده و نظرات همدیگر را راجع به موضوعات مختلف جویا شوند بر اساس اظهارات معاون سازمان بهزیستی کشور میزان تعامل در بین اعضای خانواده تنها در حدود ۳۰ دقیقه است که این می‌تواند آسیب‌زا باشد (رحیمی، ۱۳۹۰).

اختلال هراس اجتماعی به عنوان یک اختلال از اختلال‌های اضطرابی، شایع‌ترین نوع اختلال اضطرابی و سومین اختلال روانی از نظر شیوع بین جمعیت عمومی است و عبارت است از ترس غیر منطقی و پایداری که به خاطر دیگران به وجود می‌آید و فرد مبتلا به هراس اجتماعی معمولاً سعی می‌کند از موقعیت خاصی که در آن ممکن است از سوی دیگران مورد ارزیابی قرار بگیرد و نشانه‌هایی از اضطراب خود را بروز دهد یا با دستپاچگی رفتار کند اجتناب نماید (دیویسون^۲، نیل، کرنیک، ترجمه دهستانی، ۱۳۸۸). اریک (۲۰۰۶) در مطالعه‌ای بین میزان شیوع استفاده از اینترنت و تنهایی و انزوا رابطه معناداری را به دست آورده است به این معنی که هرچه فرد بیشتر به اینترنت وابسته باشد از ارتباط وی با اجتماع کمتر می‌گردد، در همین راستا چین و سانی (۲۰۰۱) نیز در مطالعه خود دریافتند که افراد وابسته در مقیاس‌های اضطراب و گوشه‌گیری نمرات بالاتری بدست می‌آورند. مطالعات شفرود و ادلمن (۲۰۱۱) بر روی نمونه ۱۶۹ نفری از دانشجویان نشان داد که افراد دارای اضطراب اجتماعی ارتباط از طریق اینترنت را آسانتر از ارتباط رودر میداند و دلیل آنرا امکان ناشناس ماندن خود مطرح می‌کنند (آقایوسفی و دلیر، ۱۳۹۴). با توجه به اهمیت مطالب و تحقیقات فوق‌الذکر پژوهش حاضر تلاشی است در جهت پاسخ به این سوال که آیا متغیرهایی چون سبک‌های فرزندپروری، جو عاطفی خانواده، اضطراب اجتماعی توان پیش‌بینی اعتیاد به فضای مجازی را دارند؟

روش پژوهش

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری

با توجه به اینکه هدف این پژوهش پیش‌بینی اعتیاد به فضای مجازی بر اساس سبک‌های فرزندپروری، جو عاطفی خانواده، اضطراب اجتماعی بوده و داده‌های مورد نیاز در زمان حال گردآوری شدند روش مورد استفاده در این تحقیق از نوع کمی، همبستگی و پیش‌بینی می‌باشد. کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر در مقطع متوسطه دوم در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ و والدین آنها می‌باشد. حجم

^۱ - Fiuojka and Astin

^۲ - Deyvison

نمونه پژوهش حاضر ۳۶۰ نفر (۱۸۰ دختر و ۱۸۰ پسر) از دانش‌آموزان دبیرستانی شهر قم و والدین آنها بود که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای از جامعه مورد مطالعه انتخاب شده‌اند تعداد نمونه پژوهش حاضر با استفاده از جدول مورگان انتخاب شده است.

ابزار گردآوری اطلاعات

پرسشنامه اعتیاد به فضای مجازی: این مقیاس شامل ۲۰ سوال است که توسط یانگ و همکاران تهیه و اعتباریابی شده است. این پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرت (کاملاً مخالفم، ۱؛ مخالفم، ۲؛ نه موافقم نه مخالفم، ۳؛ موافقم، ۴؛ کاملاً موافقم، ۵) می‌باشد. به دو طریق می‌توان از تحلیل این پرسشنامه استفاده کرد. در صورتی که نمرات پرسشنامه بین ۲۰ تا ۴۵ باشد، میزان اعتیاد به اینترنت در این جامعه ضعیف می‌باشد. در صورتی که نمرات پرسشنامه بین ۴۵ تا ۷۰ باشد، میزان اعتیاد به اینترنت در سطح متوسطی می‌باشد. در صورتی که نمرات بالای ۷۰ باشد، میزان اعتیاد به اینترنت بسیار خوب می‌باشد. قابلیت اعتماد یا پایایی یک ابزار عبارت است از درجه ثبات آن در اندازه‌گیری هر آنچه اندازه می‌گیرد یعنی اینکه ابزار اندازه‌گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به دست می‌دهد. روایی پرسشنامه با استفاده از نظرات اساتید راهنما و مشاور، خوب ارزیابی و تایید شده است. پایایی این پرسشنامه توسط آتش پور و همکاران، ۱۳۸۴ با آزمون آلفای کرونباخ با استفاده از نرم افزار بالای Spss بدست آمده است.

پرسش نامه سبک‌های فرزندپروری: فرم اولیه این پرسشنامه دارای ۳۰ گویه است که توسط دینا بامریند (۱۹۷۳) طراحی و ساخته شد. این پرسشنامه توسط حسین پور (۱۳۸۱)، ترجمه شده است و پس از تحلیل عاملی مشخص شد که پرسش‌های شماره ۱۳، ۱۴، ۲۸ و ۲۶ روی هیچ عاملی بار نمی‌شوند در نتیجه پرسش‌های مذکور حذف شدند. این پرسشنامه شیوه‌های فرزندپروری والدین را در سه عامل اندازه‌گیری می‌کند:

جمله‌های شماره ۲۸، ۲۴، ۲۱، ۱۹، ۱۷، ۱۴، ۱۳، ۱۰، ۶، ۱ به شیوه‌ی سهل‌گیرانه

جمله‌های شماره‌های، ۲۹، ۲، ۳، ۷، ۹، ۱۲، ۱۶، ۱، ۲۵، ۲۶ به شیوه‌ی استبدادی

جمله‌های ۱۱، ۱۵، ۲۰، ۲۲، ۲۳، ۲۷، ۳۰ به شیوه‌ی قاطع و اطمینان بخش مربوط می‌باشد. که در مقابل هر عبارت ۵ ستون (کاملاً موافقم، تا حدودی موافقم، تا حدودی مخالفم، مخالفم، کاملاً مخالفم) به ترتیب از ۰ تا ۴ نمره گذاری شده است که با جمع نمره‌های سوال‌های مربوط به هر شیوه و تقسیم آن بر تعداد سوالات نمره مجزا بدست می‌آید. روایی و پایایی این پرسشنامه تایید شده است بورای (۱۹۹۱) برای بررسی اعتبار و روایی این پرسشنامه از روش (افتراقی) استفاده نمود و مشاهده کرد که شیوه استبدادی رابطه منفی با سهل‌گیری ($r = -.38$) و اقتدار منطقی ($r = -.48$) دارد. و شیوه سهل‌گیری رابطه معنی‌داری با شیوه اقتدار منطقی او نداشت ($r = .7$) (مهرافروز، ۱۳۷۸). بورای (۱۹۹۱) برای محاسبه پایایی از روش (باز آزمایی) استفاده کرد و نتایج زیر را بدست آورد. ۰/۸۱ برای شیوه سهل‌گیرانه، ۰/۸۶ برای شیوه استبدادی، ۰/۷۸ برای شیوه اقتداری. او همچنین (ثبات درونی) را با استفاده از فرمول (آلفای کرونباخ) محاسبه نمود که ۰/۷۵ برای شیوه سهل‌گیری ۰/۸۵ برای شیوه استبدادی و ۰/۸۲ برای شیوه اقتدار منطقی بدست آورد (مهرافروز، ۱۳۷۸).

در انستیتو روان پزشکی ایران نیز اسفندیاری (۱۳۷۴) فرم اصلی پرسشنامه را ترجمه و اصلاحات لازم را در آن صورت داد. سپس از تعداد ۱۰ نفر صاحب نظر در زمینه روان شناسی و روان پزشکی (۲ نفر دکترای روان شناسی، یک نفر روان پزشک، ۲ نفر کارشناسی ارشد روان شناسی، ۲ نفر دانشجوی دوره کارشناسی ارشد و ۳ نفر کارشناس روان شناسی) خواسته شد تا میزان اعتبار هر جمله را بازن علامت مشخص نمایند و در صورت لزوم نظر اصلاحی خود را نیز بیان نموده و جمله پیشنهادی خود را اضافه نمایند نتایج بدست آمده نشان داد که پرسشنامه مذکور دارای روایی (اعتبار) صوری است.

پرسشنامه جو عاطفی خانواده (AFC): این مقیاس توسط هیل برن، بی (۱۹۶۴)، به نقل از موسوی شوشتری و همکاران، (۱۳۷۶) به منظور سنجش میزان مهرورزی در تعاملات کودک-والدین ساخته شده است. این مقیاس دارای ۸ خرده مقیاس (محبت، نوازش کردن، تجربه های مشترک، هدیه دادن، تشویق، اعتماد و احساس امنیت)، می باشد. کل مقیاس جو عاطفی خانواده شامل ۱۶ سؤال است که هر دو سؤال در برگیرنده یک خرده مقیاس است. سؤال های فرد مربوط به رابطه احساس آزمودنی نسبت به پدر و سؤال های زوج بیانگر همان رابطه و احساس نسبت به مادر می باشد. همچنین، پاسخنامه این مقیاس پنج گزینه ای از پاسخ های خیلی کم، کم، در حد متوسط، زیاد، خیلی زیاد، تشکیل شده است که آزمودنی بر حسب احساس خود یکی از آنها را علامت می زند. در تحقیق کوتی و همکاران (۱۳۸۶) برای تعیین روایی همزمان مقیاس فوق از پرسشنامه ملاکی (AFC) استفاده شده است که ضریب روایی پرسشنامه ۰/۶۷٪ به دست آمد. در تحقیق عسگری، صفرزاده و قاسمی مفرد (۱۳۹۰) نیز برای بررسی همسانی درونی مقیاس جو عاطفی خانواده از روش های آلفای کرونباخ، تنصیف و گاتمن استفاده شد که به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۷۷ و ۰/۷۷ به دست آمد که نشان دهنده پایایی قابل قبول این مقیاس است. هر دو سؤال یکی از خرده مؤلفه های جو عاطفی را اندازه گیری می کنند. سؤالات زوج رابطه پدر-فرزند و سؤالات فرد رابطه مادر-فرزند را اندازه گیری می کنند. نمره گذاری آزمون از ۱ (خیلی کم) تا ۵ (خیلی زیاد) می باشد. جمع کل نمره پدر-فرزند ۴۰، و مادر-فرزند نیز ۴۰ است. نمرات بالاتر از متوسط نشان دهنده وجود جو عاطفی مناسب بین اعضای خانواده و نمرات پایین تر از متوسط حاکی از جو عاطفی ضعیف در بین افراد خانواده است.

پرسشنامه اضطراب اجتماعی: پرسشنامه هراس اجتماعی در سال ۲۰۰۰ توسط کانور و همکارانش به منظور ارزیابی اضطراب اجتماعی طراحی شد. پرسشنامه مذکور سه حیطه بالینی هراس اجتماعی یعنی ترس، اجتناب و علایم فیزیولوژیکی این اختلال را می سنجد. از مزیت های این پرسشنامه کوتاه بودن و سادگی نمره گذاری آن است که سبب می شود بتوان از آن به سهولت و بر روی جمعیت های بزرگ همانند دانشجویان استفاده کرد. یکی از موارد استفاده این پرسشنامه آزمون پاسخ به درمان در مبتلایان به اختلال اضطراب اجتماعی است. پرسشنامه هراس اجتماعی کانور (SPI) یک مقیاس خودسنجی شامل ۱۷ ماده است و از سه زیرمقیاس فرعی ترس (۶ ماده)، اجتناب (۷ ماده) و ناراحتی فیزیولوژیک (۴ ماده) تشکیل می شود. نمره گذاری این مقیاس بر اساس مقیاس لیکرت پنج درجه ای بوده و امتیاز هر کدام از گزینه ها به شرح زیر است:

گزینه	اصلا	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد
امتیاز	۰	۱	۲	۳	۴

بر اساس نتایج به دست آمده برای تفسیر نمرات، نقطه برش ۴۰ با کارایی دقت تشخیص ۸۰ درصد و نقطه برش ۵۰ با کارایی ۸۹ درصد، افراد مبتلا به هراس اجتماعی را از افراد غیرمبتلا متمایز میکند. (فتیحی آشتیانی، ۱۳۸۸). این پرسشنامه از اعتبار و روایی بالایی برخوردار است. اعتبار آن با روش باز آزمایی در گروه‌هایی با تشخیص اختلال هراس اجتماعی برابر با ۷۸/۰ تا ۸۹/۰ بوده و ضریب همسانی درونی آن (آلفای کرونباخ) در یک گروه بهنجار ۰/۹۴ گزارش شده است. همچنین برای مقیاس های فرعی ترس ۰/۸۹، اجتناب ۰/۹۱ و ناراحتی فیزیولوژیکی ۰/۸۰ گزارش شده است. روایی سازه در مقایسه نتایج این آزمون در دو گروه از آزمودنی‌های با تشخیص اختلال هراس اجتماعی و آزمودنی‌های گروه افراد بهنجار بدون تشخیص روانپزشکی بررسی شد که تفاوت معناداری با هم نشان دادند که این خود حاکی از اعتبار بالای آن است (سلاجقه و بخشانی، ۱۳۹۳).

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

به منظور بررسی داده‌ها و تجزیه و تحلیل این پژوهش از نرم افزار SPSS ۲۱ استفاده شد به این صورت که در بخش آمار توصیفی از جداول توزیع فراوانی، نمودارها، میانگین و انحراف معیار و در بخش آمار استنباطی از تحلیل کواریانس استفاده شد.

یافته‌ها

فرضیه اول

بین سبک فرزندپروری مستبدانه، مقتدرانه و سهل‌گیرانه با اعتیاد به فضای مجازی در دانش آموزان دختر و پسر شهر قم رابطه وجود دارد.

جدول ۱. ضرایب همبستگی پیرسون بین سبک تربیتی استبدادی با اعتیاد به فضای مجازی

نتیجه	سطح معناداری	ضریب همبستگی	
خرده مقیاس سبک تربیتی استبدادی	۰/۰۰۰۱	*۰/۱۰۹	همبستگی مستقیم و معنادار
خرده مقیاس سبک تربیتی مقتدرانه	۰/۰۰۰۱	** -۰/۳۴۰	همبستگی معکوس و معنادار
خرده مقیاس سبک تربیتی سهل‌گیرانه	۰/۰۲۰	* -۰/۱۷۹	همبستگی معکوس و معنادار

نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که سبک تربیتی استبدادی با اعتیاد به فضای مجازی در سطح ۹۵ درصد معنادار و مستقیم است به این معنا که افرادی که نمره بالاتری در سبک تربیتی استبدادی دارند از اعتیاد به فضای مجازی بالاتری برخوردار می‌باشند. نتایج آزمون نشان می‌دهد که همبستگی سبک تربیتی مقتدرانه با اعتیاد به فضای مجازی در سطح ۹۹ درصد معنادار و معکوس است به این معنا که فرزندان که والدین آنها نمره بالاتری در سبک تربیتی مقتدرانه دارند از اعتیاد به فضای مجازی پایین‌تری برخوردار هستند. همچنین نتایج آزمون نشان می‌دهد که سبک سهل‌گیرانه با اعتیاد به فضای مجازی در سطح ۹۵ درصد معنادار و معکوس است به این معنا که افرادی که نمره بالاتری در سبک تربیتی سهل‌گیرانه دارند از اعتیاد به فضای مجازی پایین‌تری برخوردار می‌باشند.

فرضیه دوم

بین جو عاطفی و اضطراب اجتماعی با اعتیاد به فضای مجازی در دانش آموزان دختر و پسر شهر قم رابطه وجود دارد.

جدول ۲. ضرایب همبستگی پیرسون بین اعتیاد به فضای و جو عاطفی

نتیجه	سطح معناداری	ضریب همبستگی	
همبستگی معکوس و معنادار	۰/۰۴۲	۰/۱۵۶**	جو عاطفی
همبستگی مستقیم و معنادار	۰/۰۰۰۱	۰/۴۱۰**	اضطراب اجتماعی

نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که همبستگی جو عاطفی با اعتیاد به فضای مجازی در سطح ۹۹ درصد معنادار و معکوس است به این معنا که افرادی که نمره بالاتری در جو عاطفی دارند از اعتیاد به فضای مجازی پایین تری برخوردار می‌باشند. همچنین نتایج آزمون نشان می‌دهد که همبستگی اعتیاد به فضای مجازی و اضطراب اجتماعی در سطح ۹۹ درصد معنادار و مستقیم است به این معنا که افرادی که نمره بالاتری در اعتیاد به فضای مجازی دارند از اضطراب اجتماعی بالاتری برخوردار می‌باشند. برای بررسی میزان پیش‌بینی متغیر ملاک از متغیر پیش بین از روش رگرسیون چند متغیره به روش ایتتر استفاده شده است.

جدول ۳. آر تنظیم شده

مدل متغیرها	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین	ضریب همبستگی تعدیل کننده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰/۸۰۹	۰/۵۷۰	۰/۵۳۸	۵/۱۳۷۴۷

مقدار مجذور آر تنظیم شده نشان می‌دهد که مدل مورد استفاده ۵۷ درصد تغییر در نمرات سبک‌های تربیتی مقتدرانه، سهل‌گیرانه، استبدادی، اضطراب اجتماعی و جو عاطفی را به حساب آورده است.

جدول ۴. جدول تحلیل واریانس برای معناداری مدل (جدول آنوا به منظور بررسی معناداری کل مدل)

منبع تغییرات	Ss	Df	MS	F	Sig
رگرسیون	۸۲۱۶/۹۱۶	۱۵	۵۴۷/۷۹۴	۲۰/۷۵۴	۰/۰۰۰
باقی مانده	۴۰۳۸/۳۷۴	۱۵۳	۲۶/۳۹۵		
مجموع	۱۲۲۵۵/۲۹۰	۱۶۸			

*با توجه به سطح معناداری که کوچکتر از ۰/۰۵ می‌باشد میتوان بیان نمود که مدل معنادار است و می‌توان جدول ضرایب رگرسیون را مطرح نمود.

جدول ۵. بتای استاندارد شده

سطح معناداری	T	ضرایب استاندارد شده		ضرایب بدون استاندارد		متغیرهای پیش بین
		Beta		خطای معیار	B	
۰/۱۳۲	۰/۱۳۲	۱/۵۱۵	۰/۲۸۰	۰/۰۸۷	۰/۱۳۲	سبک استبدادی
۰/۸۶۹	۰/۰۰۰۱	۴۰/۸۱۷	۰/۲۸۰	۰/۱۸۰	۰/۸۶۹	سبک مقتدرانه
۰/۰۱۳	۰/۶۱۴	۰/۵۰۶	۰/۰۲۹	۰/۰۲۵	۰/۰۱۳	سبک سهل‌گیرانه
-۰/۳۰۴	۰/۰۳۹	-۲/۰۷۸	-۰/۲۳۷	۰/۱۴۶	-۰/۳۰۴	جو عاطفی
-۰/۸۷۱	۰/۰۲۷	-۲/۲۲۷	-۰/۲۴۸	۰/۳۹۱	-۰/۸۷۱	اضطراب اجتماعی

در این جدول هر چه مقدار بتا و تی بزرگتر باشند و سطح معناداری کوچکتر باشد بیانگر این مطلب است که متغیر مستقل پیش‌بینی بیشتری را از متغیر وابسته ارائه می‌دهد. با توجه به میزان بتای به دست آمده و سطح معناداری می‌توان بیان نمود که به ترتیب، سبک مقتدرانه و اضطراب اجتماعی پیش‌بینی معناداری را در ارتباط با اعتیاد به فضای مجازی ارائه می‌دهند و سبک استبدادی و سبک سهل‌گیرانه به دلیل معنادار نبودن از مدل خارج می‌شوند.

بحث و نتیجه‌گیری

در تبیین فرضیه فرعی اول که بین سبک‌های فرزند پروری استبدادی، مقتدرانه و سهل‌گیرانه با اعتیاد به فضای مجازی رابطه وجود دارد می‌توان چنین بیان نمود از آنجا که در این شیوه والدین تنبیه کننده، محدود کننده، ناراضی، انعطاف ناپذیر، کنترل‌گر، متوقع و صریح هستند، و به نیاز کودکان در حداقل میزان خود پاسخ می‌دهند، و در رفتار خود با فرزندان کنترل زیادی اعمال می‌نمایند و هیچ گونه استدلالی برای محدودیت هایشان ارائه نمی‌دهند در نتیجه فرزندان والدین مستبد ناخشنود و معمولاً ناراضی هستند و به دلیل فشار و کنترل شدیدی که از جانب والدین بر آنها اعمال می‌شود رابطه نزدیک و صمیمی با والدین خود ندارند که این روابط سرد میان والدین و فرزندان با افزایش اعتیاد به فضای مجازی مستقیم و معنا دار دارد. در شیوه مقتدرانه، والدین، کودکان را به استقلال تشویق می‌کنند و بین میزان پاسخدهی و میزان کنترل و توقع آنها تعادل وجود دارد. فرزندان والدین مقتدر، شاد و سرحال هستند اما دانش آموزان دارای والدین مستبد ناخشنود و معمولاً ناراضی هستند. فرزندان دارای والدین مقتدر و سهلگیر، گرم و پذیرا هستند و جوی صمیمانه را در خانواده به وجود می‌آورند. ارتباط‌های نزدیکی میان فرزندان و والدین وجود دارد، آنها از فرزند خود انتظار دارند که قاطع، دارای حس مسئولیت پذیری اجتماعی، خودنظم جو و مشارکت کننده باشند. این فرزندان افرادی مستقل بار می‌آیند، که اغلب رفتار اجتماعی شایسته‌ای دارند، بر رفتارهای خود کنترل داشته و با دوستان و همسالان خود رفتار دوستانه‌ای دارند و از اعتیاد به فضای مجازی پایداری بر خوردارند.

والدین سهل‌گیر ممنوعیت و محدودیت اندکی برای آنها قائل می‌شوند. چون معتقدند که ترکیبی از حمایت و تامین نیازهای کودک و نداشتن محدودیت باعث می‌شود تا کودک خلاق، و با اعتماد شود. والدین سهل‌گیر با روابط گرم و پذیرا، کنترل چندانی روی فرزندان خود ندارند و فشار کمتری روی آنان اعمال می‌کنند. کودکان خانواده‌های سهل‌گیر عزت نفس و مهارت اجتماعی بالاتری دارند، افسردگی در آنها کمتر است و می‌توانند روابط گرمی با والدین خود داشته باشند. فرزندان این شیوه غیرفعال بوده ولی دارای سازگاری روانی بالایی می‌باشند. این گروه از والدین را می‌توان در دو زیر گروه جای داد: الف) والدین دموکراتیک: کاملاً آسان‌گیر بوده و حس وظیفه‌شناسی، توجه و تعهد بیشتری نسبت به فرزندان خود دارند. ب) والدین غیر رهنمودی: هیچگونه کنترلی را برای کودکانشان جایز نمی‌دانند. از این رو پیشنهاد می‌شود تا آموزش مهارت‌های مربوط به سبک‌های فرزندپروری به والدین و آگاه‌سازی آنها از چگونگی اعمال سبک مناسب در زندگی خانوادگی به صورت کارگاه‌های مستمر و دنباله‌دار انجام پذیرد و به شناسایی ملاک‌های تاثیر بخشی سبک‌های فرزندپروری بر روی اعتیاد به فضای مجازی نوجوانان در پژوهش‌های آینده پرداخته شود. در تبیین فرضیه فرعی دوم بین جو عاطفی خانواده و اضطراب اجتماعی با اعتیاد به فضای مجازی رابطه وجود دارد می‌توان چنین بیان نمود به طور کلی خانواده نقش بسیار مهمی در رشد و سلامت روحی و روانی کودک ایفا می‌کند، در این بین جو عاطفی خانواده یکی از مهمترین و موثرترین ارکان خانواده در تربیت و رشد روانی کودک است. توجه والدین به سالم‌سازی محیط روانی و عاطفی کودکان و نوجوانان و فقدان روابط مناسب در بیشتر موارد آنان را با کمبودهای عاطفی و انگیزش و مشکلات از جمله اعتیاد به فضای مجازی روبرو می‌سازد. نوجوانان سالم در مقایسه با نوجوانان دارای اعتیاد به فضای مجازی از محبت، نوازش، تأیید کردن، تجربه مشترک، هدیه دادن، تشویق کردن، اعتماد، و احساس امنیت بیشتری برخوردارند. والدین می‌توانند با بکارگیری و فراهم آوردن محیطی غنی از محبت و عواطف سلامت روانی حال و آینده کودکان خود را تضمین کرده و از بروز بسیاری از مشکلات از جمله اعتیاد به فضای مجازی در فرزند خود پیشگیری به عمل آورند.

از آنجایی که نوجوان دارای اضطراب اجتماعی نسبت به روابط اجتماعی ترس و وحشت دارد نمی‌تواند به افراد اجتماع اعتماد کند. این نوع از اضطراب خود شامل دو گرایش می‌شود که سبک دلبستگی اضطراب و اجتنابی می‌باشند. بنابراین به نظر می‌رسد نوجوان مجبور است اضطراب و نگرانی‌هایش را در درون خود نگه دارد و این خود می‌تواند زمینه را برای اعتیاد به فضای مجازی فراهم سازد. تنوع و میزان اختلالات روانی ناشی از زلزله می‌تواند به تعداد افراد آسیب دیده، گسترده و متنوع باشد. شناسایی تاثیرات روانی یا به عبارت دیگر آسیب‌های روانی ناشی از این بلایای طبیعی و راهکارهای پیشگیری و مقابله با این آسیب‌ها، پیش‌نیاز حفظ و بازگرداندن سلامت روانی و اجتماعی شهروندان آسیب دیده در این مناطق می‌باشد. هرچند که نمی‌توان تمامی آسیب‌های روانی بعد از زلزله را به صورت دقیق شناسایی نمود ولی در کل با ارائه برخی آموزش‌ها و برگزاری برخی کلاس‌ها و دوره‌های خاص می‌توان از بروز و شدت یافتن این اختلالات جلوگیری نموده و سلامت روانی بازماندگان را تا حدودی تامین نمود. در این میان داشتن توجه ویژه به کودکان و نوجوانان که به دلیل شرایط ویژه روانشناختی، جسمانی و سنی بیشتر از سایر افراد جامعه در معرض خطر قرار داشته و در رابطه با اختلالات مختلف آسیب‌پذیری بیشتری دارند لازم و ضروری می‌نماید.

در همین راستا پیشنهاد میشود که والدین میتوانند با بکارگیری شیوه‌های تربیتی صحیح و فراهم آوردن محیطی غنی از محبت و عواطف سلامت روانی حال و آینده کودکان خود را تضمین کرده و از بروز بسیاری از اختلالات روحی از جمله اختلالات اضطرابی در فرزند خود پیشگیری به عمل آورند.

منابع

- آقاییوسفی، علیرضا ودلیز، مجتبی (۱۳۹۴) نقش کارآمدی وهراس اجتماعی در پیش بینی وابستگی به اینترنت در دانش آموزان
- آتش پور، سید محمد (۱۳۸۴). مقایسه اعتیاد به اینترنت بر حسب سبک‌های تفکر در کاربران آن، مجله دانش و پژوهش در روانشناسی، شماره ۲۳.
- دیویسون؛ جی، سی، نیل، جی، ام و کرینگ ای. ام (۲۰۰۴) آسیب شناسی روانی جلد اول ترجمه مهدی دهستانی (۱۳۸۸) تهران ویرایش.
- رحیمی، محمد (۱۳۹۰). عوامل اجتماعی موثر بر شکاف نسلی، مطالعه موردی شهر خلخال. پایان نامه کارشناسی ارشد. جامعه شناسی. دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی.
- عسگری؛ پرویز، صفرزاده، سحر، قاسمی مفرد، مریم (۱۳۹۰) رابطه جو عاطفی خانواده و جهت گیری مذهبی با گرایش به اعتیاد اینترنتی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز، دو فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات اسلام و روان شناسی، سال ۵، شماره ۸، بهار و تابستان ۱۳۹۰.
- Chung. T. Y., & Chen, W. F. (2009) . Effect of computer- based video games on children. Educational Technology & Society, 12 (2) , 1- 10.
- Fujiako, Y. & Austin, K (2007) . The relationship of family communication patterns to parental mediation styles, Communication Research, 34(1) : 212-230.
- Kopko, K. (2007) . Parenting styles and adolescents. Department of policy analysis and management: Cornell University.
- Eric, J. B. S. (2006) .Internet use and relationship to loneliness. JournalCyber, Psychology Behavior.

Abstract

The aim of this study was predict addiction to cyberspace based parenting styles, family emotional climate, and social anxiety among high school students in Qom city (1395-96 academic year). The research method was descriptive-correlation. The study population included all high school students in Qom city. The statistical sample included 360 student that were selected through cluster multistage sampling method. In order to collect information from questionnaires addiction to cyber space(yang), parenting styles (baumrind), emotional climate (hilbern) and social anxiety (conver) was used. Data were analyzed using analysis of Pearson correlation and multiple regression. The results showed that between addiction to cyberspace with anxiety social and cultural authoritarian style to be a direct correlation and significantly and also between addiction to cyberspace with permissive educational measures and the authoritative styles and family emotional climate inverse relationship and there is significant. In addition, multivariate regression of analyze results showed that the authoritarian, permissive style, and social anxiety meaningful predictions in connection with addiction to cyberspace and authoritarian style and permissive style measures due to the absence of meaningful model.

Keywords: addiction to cyberspace, parenting styles, family emotional climate and social anxiety